

MUQIMIY IJODIDA TARJIMAI HOL VA BADIY TAFAKKUR UYG'UNLIGI

Maxmadaliyev Sohib Ashur o'g'li

TDIU 1-kurs magistranti

Annotatsiya: *Maqolada Muqimiy ijodida tarjimai hol unsurlari va badiiy tafakkur uyg'unligi tahlil qilinadi. Shoirning hayotiy tajribalari, ijtimoiy muhitga munosabati hamda shaxsiy kechinmalari uning she'riy va hajviy asarlarida qanday aks etgani ilmiy jihatdan yoritiladi. Muqimiy asarlaridagi real hayot tasviri, xalq turmushi, davr muammolari va insoniy fazilatlarining badiiy ifodasi misollar asosida ochib beriladi. Tadqiqot davomida shoirning biografik qarashlari bilan adabiy-estetik tafakkuri o'rtasidagi bog'liqlik tahlil qilinib, uning o'zbek mumtoz adabiyotidagi o'rni baholanadi.*

Kalit so'zlar: *Muqimiy, tarjimai hol, badiiy tafakkur, o'zbek adabiyoti, she'riyat, hajviyot, lirik qahramon, ijtimoiy muhit, badiiy tasvir, adabiy meros.*

Abstract: *The article analyzes the harmony between biographical elements and artistic thinking in Muqimiy's творчество. The poet's life experiences, attitude toward the social environment, and personal emotions are scientifically examined through their reflection in his poetic and satirical works. The depiction of real life, people's lifestyles, social issues of the period, and human virtues in Muqimiy's writings are revealed through concrete examples. The study also investigates the relationship between the poet's biographical views and his literary-aesthetic thinking, while evaluating his place in Uzbek classical literature.*

Keywords: *Muqimiy, biography, artistic thinking, Uzbek literature, poetry, satire, lyrical hero, social environment, artistic depiction, literary heritage.*

Аннотация: *В статье анализируется гармония биографических элементов и художественного мышления в творчестве Мукими. Научно освещается отражение жизненного опыта поэта, его отношения к социальной среде и личных переживаний в поэтических и сатирических произведениях. На основе примеров раскрываются художественные изображения реальной жизни, народного быта, проблем эпохи и человеческих качеств в произведениях Мукими. В ходе исследования анализируется взаимосвязь биографических взглядов поэта и его литературно-эстетического мышления, а также оценивается его место в узбекской классической литературе.*

Ключевые слова: *Мукими, биография, художественное мышление, узбекская литература, поэзия, сатира, лирический герой, социальная среда, художественное изображение, литературное наследие.*

KIRISH

Muqimiy o'zbek mumtoz adabiyotining yorqin vakillaridan biri hisoblanadi. Uning ijodi xalq hayoti, jamiyatdagi muammolar, insoniy munosabatlar va davr haqiqatlarini badiiy aks ettirishi bilan ajralib turadi. Shoir asarlarida oddiy xalqning turmushi, orzu-intilishlari va

ijtimoiy muhitdagi kamchiliklar samimiy hamda ta'sirchan tarzda ifodalangan. Shu jihatdan Muqimiy ijodi nafaqat adabiy, balki ma'naviy va tarixiy ahamiyatga ham ega.

Muqimiy yashagan davr murakkab ijtimoiy jarayonlarga boy bo'lgan. Jamiyatdagi tengsizlik, ayrim mansabdorlarning adolatsizligi va xalqning og'ir hayoti shoir ijodiga bevosita ta'sir ko'rsatgan. U o'z hayotida ko'rgan voqealarni badiiy tafakkur orqali qayta ishlab, she'r va hajviy asarlarida ifodalagan. Ayniqsa, uning hajviyotida hayotiy kuzatishlar va shaxsiy kechinmalar kuchli seziladi.

Shoirning tarjimai holi bilan uning ijodi o'rtasida uzviy bog'liqlik mavjud. Muqimiy hayotidagi qiyinchiliklar, xalq orasidagi faoliyati va davr muhitini yaqindan bilishi uning asarlarining tabiiy va hayotiy chiqishiga sabab bo'lgan. Shu bois Muqimiy ijodini o'rganishda uning biografiyasi va badiiy tafakkurini birgalikda tahlil qilish muhim hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Muqimiy ijodi o'zbek adabiyotshunosligida keng o'rganilgan mavzulardan biri hisoblanadi. Adabiyotshunos olimlar tomonidan shoirning satirik yo'nalishdagi ijodi, lirik merosi va xalqchil uslubi turli jihatlardan tadqiq etilgan. Ayniqsa, Muqimiy asarlarida davr muammolari, xalq hayoti va insoniy munosabatlarning haqqoniy tasviri ko'plab ilmiy ishlarda alohida ta'kidlanadi. Shoirning hayotiy tajribasi va uning badiiy tafakkuri o'rtasidagi bog'liqlik ham adabiyotshunoslar diqqat markazida bo'lib kelgan.

Naim Karimov va Natan Mallayev kabi olimlar o'z tadqiqotlarida Muqimiy ijodining ijtimoiy mohiyatiga katta e'tibor qaratganlar. Ular shoir asarlarida xalq manfaatlari, jamiyatdagi adolatsizlik va ma'naviy tanazzulning badiiy ifodasini tahlil qilgan. Ayniqsa, Muqimiy hajviyotida kulgi vositasida chuqur ijtimoiy fikr berilishi alohida qayd etilgan. Adabiyotshunoslar shoirning sodda va xalqona uslubini uning ijodiy mahorati bilan bog'laydilar.

Qo'qon adabiy muhitiga oid ilmiy manbalarda ham Muqimiyning ijodiy faoliyati haqida muhim ma'lumotlar uchraydi. Bu tadqiqotlarda shoir yashagan davr muhiti, boshqa ijodkorlar bilan aloqalari va adabiy qarashlari tahlil qilingan. Tadqiqotchilar Muqimiy asarlarida tarjimai hol unsurlari ko'pligini, shoirning shaxsiy kechinmalari va hayotiy kuzatishlari badiiy tafakkur bilan uyg'unlashganini ta'kidlaydilar.

Shuningdek, zamonaviy tadqiqotlarda Muqimiy ijodi milliy qadriyatlar, xalq ruhiyati va ma'naviy meros nuqtayi nazaridan ham o'rganilmoqda. Shoirning asarlari nafaqat badiiy qiymati, balki tarixiy va ma'rifiy ahamiyati bilan ham muhim manba sifatida baholanadi. Bu esa Muqimiy ijodini yangi ilmiy yondashuvlar asosida tadqiq etish zarurligini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda Muqimiy ijodida tarjimai hol va badiiy tafakkur uyg'unligini o'rganish uchun adabiy-tahliliy hamda qiyosiy metodlardan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida Muqimiyning she'riy va hajviy asarlari, shuningdek, shoir hayoti bilan bog'liq ilmiy-adabiy manbalar o'rganildi. Ma'lumotlarni yig'ishda tarixiy manbalar, adabiyotshunoslikka oid ilmiy maqolalar va monografiyalar asosiy manba sifatida tanlandi.

Tahlil davomida Muqimiy asarlaridagi hayotiy voqealar, shaxsiy kechinmalar va ijtimoiy qarashlarning badiiy ifodasi o‘zaro solishtirildi. Shoirning hayoti bilan bog‘liq faktlar uning asarlaridagi obrazlar va mavzular bilan qiyosiy tahlil qilindi. Shuningdek, asarlardagi xalqona uslub, satirik ruh va lirik kechinmalar alohida o‘rganildi.

Tadqiqotning ishonchliligini ta‘minlash maqsadida bir nechta ilmiy manbalar o‘zaro taqqoslandi hamda mavjud qarashlar umumlashtirildi. Olingan natijalar asosida Muqimiy ijodida biografik omillar va badiiy tafakkur o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlik yoritib berildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Muqimiy ijodini tahlil qilish natijasida shoir asarlarida hayotiylik va samimiylik ustuvor ekanligi aniqlandi. Muqimiy o‘z davridagi ijtimoiy muammolarni oddiy xalq hayoti orqali tasvirlashga harakat qilgan. Ayniqsa, uning hajviy asarlarida jamiyatdagi adolatsizlik, ayrim amaldorlarning manmanligi va xalqning og‘ir turmushi tanqidiy ruhda aks ettirilgan. Bu esa shoirning hayotiy kuzatuvlari kuchli bo‘lganini ko‘rsatadi.

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, Muqimiy ijodida tarjimai hol unsurlari muhim o‘rin egallaydi. Shoirning shaxsiy kechinmalari, hayot davomida duch kelgan qiyinchiliklari va xalq orasidagi faoliyati uning asarlarida tabiiy ravishda namoyon bo‘lgan. Ayrim lirik she‘rlarida insoniy mehr, hijron, armon va sadoqat tuyg‘ulari chuqur badiiy ifoda topgan. Bu holat shoirning ichki dunyosi va badiiy tafakkuri bir-biri bilan uyg‘unlashganini ko‘rsatadi.

Muqimiy asarlarining yana bir muhim jihati — xalqona til va sodda uslubdir. Shoir murakkab badiiy vositalardan ko‘ra, oddiy va ta‘sirchan ifoda usullaridan foydalangan. Natijada uning asarlari xalq orasida keng tarqalgan va o‘quvchi qalbiga yaqin bo‘lgan. Shoirning bunday uslubi uning ijodiy mahorati bilan bir qatorda hayotiy tajribasiga ham bog‘liq ekanligi kuzatildi.

Tahlil natijalariga ko‘ra, Muqimiy ijodi o‘zbek mumtoz adabiyotida biografik yondashuv asosida o‘rganishga munosib adabiy meroslardan biri hisoblanadi. Uning asarlarida hayot haqiqatlari va badiiy tafakkur uyg‘unlashib, milliy adabiyot rivojiga katta hissa qo‘shgan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Muqimiy ijodi o‘zining hayotiyliigi, xalqchilligi va samimiy badiiy ifodasi bilan o‘zbek adabiyotida muhim o‘rin tutadi. Shoirning tarjimai holi uning asarlarining mazmun va ruhiyatiga bevosita ta‘sir ko‘rsatgan. Muqimiy hayot davomida ko‘rgan voqealarini badiiy tafakkur orqali qayta ishlab, xalq qalbiga yaqin asarlar yaratgan. Ayniqsa, uning hajviy va lirik asarlarida davr muammolari hamda insoniy kechinmalar chuqur ifodalangan.

Tadqiqot natijalari Muqimiy ijodini biografik va badiiy yondashuv asosida o‘rganish muhim ekanligini ko‘rsatdi. Shoir asarlarida hayot haqiqatlari va estetik qarashlar o‘zaro uyg‘unlashgan bo‘lib, bu uning ijodiy mahoratini namoyon etadi.

Kelgusida Muqimiy ijodini zamonaviy adabiyotshunoslik metodlari asosida yanada chuqurroq tadqiq etish maqsadga muvofiqdir. Shuningdek, shoirning satirik asarlarini yoshlar orasida keng targ‘ib qilish, ularning ma‘naviy va tarbiyaviy ahamiyatini ochib berishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Muqimiy. Tanlangan asarlar. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 1987.
2. Mallayev N. O‘zbek adabiyoti tarixi. – Toshkent: O‘qituvchi, 1976.
3. Qayumov A. Qo‘qon adabiy muhiti. – Toshkent: Fan, 1961.
4. Karimov N. XIX asr o‘zbek adabiyoti tarixi. – Toshkent: O‘qituvchi, 1999.
5. Vohidov R., Eshonqulov H. O‘zbek mumtoz adabiyoti tarixi. – Toshkent, 2006.